Газета издается на балкарском языке с 1924 года.

Интернет-версия: zaman.smikbr.ru

ЗАМАН

Бараз кюн, 2014 жылны 20-чы августу № 166 (19587)

Багъасы 10 сомду

ВРЕМЯ

КЪАБАРТЫ-МАЛКЪАР РЕСПУБЛИКАНЫ ПАРЛАМЕНТИНИ ЭМ ПРАВИТЕЛЬСТВОСУНУ ГАЗЕТИ

ГАЗЕТА ПАРЛАМЕНТА И ПРАВИТЕЛЬСТВА КАБАРДИНО-БАЛКАРСКОЙ РЕСПУБЛИКИ

МАШУК-2014

Эки ыйыкъны ичинде минг бла жарым программа хайырланылгъанды

Север Кавказны жаш тёлюсюню «Машук» форуму кесини ишин бошагъанды. Анга Север-Кавказ федеральный округну республикаларындан, Армениядан, Вьетнамдан, Къыргъызстандан, Юг Осетиядан эмда Абхазиядан эки минг бла жарымдан аслам фахмулу жаш бла къыз къатышхандыла. Аны жабылыууну къуурачына РФ-ни Къырал Думасыны башчысыны экинчиси Сергей Железняк, РФ-ни Президентини СКФО-да толу эркинликли келечисини орунбасары Михаил Ведерников да келгендиле. Аны юсюнден бизге форумну пресса арасындан билдиргендиле.

Лагерьде солугъанланы алгъышлай, Сергей Железняк «Машукну» магъанасы, сейирлиги иги да ёсгенлерин чертгенди. «Мында жаш адамланы кеслерини проектлерин кёргюзтюрге, оюмларын бегилли этерге, профессионалланы тутхучлулукъларын алыргъа, спортчула, эстраданы артистлери, башха белгили адамла бла танышыргъа онглары болгъанды.

Бу жыйылыу керти шуёхла табаргъа болушханына ийнанама. Кавказ - бизни къонакъбай ата журтубузду. Игилик, ахшылыкъ бла келгеллени мында тансыкъпал сакълайдыла».

Официальный тюбешиуден сора жаш адамла белгили артист Дмитрий Певцов бла тюбешгендиле эмда «КарТуш» рок-группаны жырларына тынгылагъандыла.

«Машук» ишлеген онтёрт кюнню ичинде уа билим бериу, культура, чыгъармачылыкъ жаны бла минг бла жарым программа хайырланылгъанды. Анда солугъан жаш адамла белгили спортчула, политикле, бизнесменле, алимле, жамауат къуллукъчула бла тюбешгендиле. Эки ыйыкъны ичинде жаш адамла бир бирлери бла танышып, шуёхла тапхандан сора да, аланы лекциялагъа, тренинглеге, ушакълагъа къатышыргъа, кеслерини фахмуларын да кёргюзтюрге онглары болгъанды. Жюреклери тартхан мастер-классларгъа къатышып, энчи бизнес ачыу жаны бла проектлерин хазырлап, аланы социальный сетьлени юсю бла аламлагъа белгили этерге юйреннгендиле.

СКФО-ну регионларыны кюнлери бардырылгъанда уа форумчула кавказ культураны энчиликлерине тюшюннгендиле, миллет ашарыкъланы татыуларын да кёргендиле. Быйыл «Машукда» «КВН-ни школу» да ишлегенди. Аны къонакълары клубну баш лигасыны чемпионлары Аслан Бежоев, Дмитрий Кожома, Андрей Скороход болгъандыла.

Лагерьни бешинчи кезиуюню энчиликлерини юсюнден айтханда уа, аны инфраструктурасы иги да кенгертилгенди, жашау халла игилендирилгенди, мастер-классла къыйматлы болгъандыла.

ТИКАЛАНЫ Фатима.

Сабий лагерь

Элбрусда Тегенекли элни тийресинде «Эльбрус» турбазада динлеп эмда миллетле аралы «Согласие» деген жаш тёлю лагерь ишин бардыргъанды. Озгъан шабат кюн о ол къуурачлы халда жабылгъанды. Анда эки ыйыкъны ичинде республиканы районларындан 35 жаш бла къыз солугъандыла эмда кёп затха юйренгендиле.

Жарашыулукъ, тенглик эмда ниетлилик халда

Анга башчылыкъны КъМР-ни муфтийини орунбасары Алим Сижажев этгенди. Ол айтханнга кёре, лагерьчиледен бешеуреви «Намыс» школ-интернатдандыла, къалгъанларын а районланы раис-иммалары сайлап жибергендиле. Жашла бла къызла, ала уа 14-16 - жыллыкъладыла, солугъандан сора да, тюрлю-тюрлю семинарлагъа, тренинглеге къатышып, башха миллетлени бла динлени келечилерине хурмет этерге, жамауатда кеслерин тюз жюрютюрге юйреннгендиле.

Биз лагерьде солугъанлагъа къонакъгъа баргъаныбызда, ала жангы оюн къурап тура эдиле. Жашла бла къызла, эки къауумгъа юлешинип, къагъытчыкъладан тугулла этип, бир бирлерине атып кюреше эдиле. «Тугулла кимни жанында аз къалсала, ол хорлагъанга саналады. Бу оюн сабийлени командада ишлерге, бир бирлерине билекликъ этерге, болушургъа юйретеди. Аны аллында уа дерс бардырылгъанды. Социальный тренерлерибиз, ала уа Дагъыстандан келген жаш адамладыла, бирлик болгъан жерде хорламгъа жетишген тынчыракъ болгъанын чертип айтхандыла», - деп ангылатханды бизге Алим Сижажев.

Биринчи келген кюнлеринде уа жаш адамла, бу лагерьде неге юйренирге сюйгенлерин жазып, тилеклени къангасын къурагъан эдиле. Аланы асламы иги солургъа, нёгерле табаргъа, футбол ойнаргъа, экскурсиягъа барыргъа сюйгенлерин жазгъандыла. Намаз къылыргъа юйренирге итиннгенле да бар эдиле. «Жаш адамланы тилеклерине таянып, программаны да алай къурагъанбыз», - дейди Алим.

Быллай лагерьлени уа КъМР-ни Муслийманларыны дин управлениясы быйыл алтынчы кере къурагъанын белгилерчады. Алай бу жол аслам магъана сабийлени солуулларына угъай, юйретиу ишге берилгенди. «Оруслула, таулула, къабартылыла - барыбыз да биргебиз, - деп бардырады андан ары сёзюн Сижажев. - Тренерлерибиз а оюнну юсю бла жашланы бла къызланы кеслерини фахмуларын ачыкъларгъа юйретедиле. Биринчи кюн бла тенглешдиргенде, сабийле барысы да тюрленнгендиле. Сёз ючюн, «Намыдан» келген бир къызчыкъ алгъа сёлешген окъуна этмей эди. Тюнене уа ол, концертге къатышып, тёпсеген да этгенди. Башха къызла адамла бир бирлерине хыны этип сёлешселе, къалай эриши кёрюннгенин эмда тилегинги ариу айтсанг а, санга не кёзден къарагъанларын театр оюн этип кёргюзтгендиле».

Социальный тренерледен бири Тимур Кунгутаев бла да бардыргъанбыз ушакъ. Аны айтханына кёре, лагерьни баш мураты сабийлени дини неда миллети башха болгъан адам бла келиширге, бир сёзлю болургъа, жамауатдан айырылмазгъа юйретиргеди. «Биринчи кюн сабийле уялып, буюгъуп, оюнлагъа къатышыргъа да унамай эдиле. Аланы арасында реабилитация арада юйреннгенле, саулукълары осал болгъанла да бардыла. Кёзчюклери мутхуз болгъанын кёргенимде, бек жарсыгъан эдим.

(Ахыры 2-чи бетдеди.)

ГИДРОЭНЕРГЕТИКА

Суу ресурсларыбыз республиканы ток бла толусунлай жалчытыргъа онг берединле

РусГидро ачыкъ акционер общество саулай Россейде эм уллу энергетика компаниялада бириди. ГЭС-леде электрокючню чыгъарыу жаны бла ол битеу дунияда ючюнчю жерни алады.

Биригиуню Къабарты-Малкъарда бёлюмю алты гидроэлектростанцияны жумушларына къарайды. Аланы барысында да 155 мегаваттдан аслам электрокюч чыгъарылады. Аны жетишимлери, производствону программалары, айнытыу перспективалары - аланы юсюнден биз аны башчысы Отарланы Къурман бла ушакъ этгенбиз.

- Къурман Магомедович, бёлюмню арт кезиуде ишини юсюнден айтсагъыз эди.

- Быйыл алты айны ичинде 231,2 миллион киловатт-сагъат электрокюч чыгъарылгъанды. Ол белгиленнген планны 7,6 процентге артыгъы бла окъуна толтургъанды. Озгъан жылны бу кезиую бла тенглешдиргенде, ёсюм 14,5 миллион киловаттдан аслам болгъанды.

Ремонт эмда толусунлай модернизация программаланы чеклеринде бу кезиуде 48,8 миллион сом багъасына мадар этилгенди. Ол санда бу жумушлагъа 24,5 миллион сом жиберилгенди, къалгъан ырысхы уа оборудование жангыртыугъа бёлюннгенди. Ол ишлени барысы да белгиленнген планнга кёре бардырылгъандыла. Аланы РусГидрону энчи предприятиясы «Гидроремонт-ВКК» тамам этгенди.

Сагъыныльгъан кезиуде битеу бюджетлеге налогла бла эмда башха тёлеуле бла 331,2 миллион сом жиберилгенди. Ол санда республиканы бюджетине кёп къалмай 306 миллион сом. Бюджетледен тышында фондлагъа да 24 миллион сом тёлегенбиз.

- Республикабызны суу ресурслары аз тюйюлдюле. Аланы толусунлай хайырланыу жаны бла проектле уа бармыдыла?

- Быллай бир ненча проектле Совет Союзну заманында окъуна жарашдырылгъан эдиле. Аланы хар бирини да ал тергеулери этилгендиле, белгиленнген жерледе станцияланы орнатыргъа къаллай бир къоранчла этиллиги, сора къаллай бир электрокюч алыргъа боллугъу да. Керек болса, бу материалланы хайырланып, ол жерледе гитче ГЭС-лени къурап башларгъа амал барды.

Алай ишни башларны аллында жангы станцияла бизге не берликлерин ачыкъ ангыларгъа керекди. Сёзсюз, биринчи жерде электрокючдю. Алай аны бла регион бюгюнлюкде толусунлай жалчытылынады. Асламысы Ставрополь крайдан келеди. Ток кесибизде кереклисича аллай бир чыгъарылып башласа уа, тыш регионладан поставщикледен кетерге онг боллукъду. Республиканы тау районларында бир бирден узакъда болмай бир нечча станцияны салыргъа боллукъду.

Юлгюге Черек ГЭС-лени каскадын келтирейим. Анга Къашхатау, Аушигер эмда Зарагиж станцияла киредиле. Суу хар бирини ичи бла барып, турбиналаны алай ишлетеди. Биринчиси - 65, экинчиси - 60 эмда ючюнчюсю 28 мегаватт электрокюч берединле. Энтта да быллай эки-ю каскадны хайыры бла республика битеу керек электрокюч бла кесин толусунлай жалчытырыкъ эди.

Алайды да, кесигиз кёресиз, къаллай бирге кёбейтирге боллукъду токну чыгъарыуну. Дагъыда быллай объектлени къурулушунда кесибизни адамларыбыз ишлерикдиле, ол да магъаналыды. Сора республиканы бюджетине баргъан налогла да кёбейирикдиле. Ол а экономикагъа къаллай себеплик болгъаны кимге да баямды.

Суу ресурсланы юсюнден айтханда уа, биз бюгюнлюкде аланы жаланда 5-7 процентин хайырланабыз. Бу жаны бла республиканы амаллары уллудула.

- Электрокючню багъасыны юсюнден айтханда, аны азайтыргъа амал бармыды эмда башха регионла бла теннгешдиргенде, бизде аланы ёлчеми неллай бирди?

- Саулай Россейде токга эм аз багъала Хакасия Республикададыла. Аны сылтауу баямды: эм демингили станцияладан бири - Саяно-Шушенская ГЭС - аны тийресинде ишлейди. Ол, сора регионда хайырланыучуланы саны да аз болгъаны багъаланы аллай чекде тутаргъа онг береди.

(Ахыры 2-чи бетдеди.)

БАШЛАМЧЫЛЫКЪ

Жаш аналагъа - хайырлы СМС-ле

Къабарты-Малкъарны Саулукъ сакълау министерствосуну пресс-службасындан билдиргенлерине кёре, ведомство республикада «СМС - анагъа» деген федеральный коммуникация жумушну кийиреди. Анга кёре энди хар сабий сакълагъан неда къагъанагъы болгъан ана бир ыйыкъны ичинде 2-3 хакъсыз смс-юйретиу аллалыкъды.

Алада сабий сакълагъан кезиуде къалай ашаргъа, къаллай анализлени берирге кереклигини, ол туугъанлы биринчи жылында айныуну юсюнден соруулагъа жуупла жибериликдиле. Андан тышында, бу жумушну болушлугу бла тиширыула социальный къоруланыу эмда болушлукъ этиуню, пособияланы, тёлеулени, законланы юсюринден да билаллыкъдыла. Сакъланнганыча, Къабарты-Малкъарда бу билдириулени он мингден аслам адам аллыкъды. Жангыз да аны ючюн 5253 номерге МАМА деген сёзю бла смс иерге эм талай соруугъа жууап этерге керекди. Ала келмезча уа ол номерге «СТОП» деп жазаргъа тийишлиди. Сообщениялану РФ-ни Саулукъ сакълау министерствосуну башламчылыгъы бла белгили россейли специалистле хазырлагъандыла.

Бизни корр.

Белгилеу

Къабарты-Малкъарны Къыраллыгъыны кюнюне жоралап

Къабарты-Малкъарны Къыраллыгъыны кюнюне жораланып республиканы Спорт министерствосу Минги тауга чыгъыу къурагъанды. Бу ишге ведомствону башчысыны орунбасары Хачим Мамхегов, тренер Адам Мамхегов, Универсальный спорт комплексни директору Салим Апажиховъ, кюч структураланы келечилери, белгили спортчула, окъуучула да къатышырыкъдыла.

Алагъа дагъыда Къол тюйюшюну халкъла аралы федерациясыны президенти Сергей Астахов жашы Даниил бла къошуллукъдула. Ёрлегенле битеу да онсегиз адам боладыла, деп билдиргенлие министерствону пресс-службасындан.

КУЛЬЧАЛАНЫ Зульфия.

РОССЕЙНИ АЛЛЕЯСЫ

Жашил сайланнган битимле Хорламны паркында орнатыллыкъды

Къабарты-Малкъарны жашил белгисин сайлауда бу кюнледе ал жерде залыкъылды барады. Аны ючюн http://rusprironda.ru/ сайтха киргенлени 43 процени къол кётюргенди. Андан жаланда бир процентге артха къалып кертме барады, деп билдиргендиле КъМР-ни Табийгъат байлыкъла эм экология министерствосуну пресс-службасындан.

Регионну жашил белгисине эришиуде беш битим бла терек барды: залыкъылды, кертме, акъ юрге, чынар эм эмен. Къол кётюрюу бу айны ахырына дери барлыкъды. Проектде хорлагъан битим республиканы жашил белгиси боллукъду. Аны башха регионланы белгилери бла бирге Къырым Республикада Хорламны паркында орнатырыкъдыла. Ала ол республика Россейге къошулгъаныны белгилери боллукъдула.

«Россейни Аллеясы» деген акция, айтылгъаныча, битеу регионлада бардырылады. Аны баш мураты - Россейни табийгъатыны ариулугъун, байлыгъын эмда сейирлигин кёргюзтюудю эмда мында жашагъан миллетлени аралларында шуёхлукъ байламлыкъланы кючлендириудю.

ОМАРЛАНЫ Мурат.

Акция

Минги тауда излеу ишле бардырыладыла

Минги тауда онтёрт къызыл аскерчини ёлюклери, эки мингден аслам уруш керекле-патронла, снарядла табылгъандыла, ала экспертизагъа ийилгендиле.

Уллу Ата журт урушну кезиуюнде мында Кавказны къоруулай жоюлгъан аскерчилени излеу иш алгъаракълада «Эсгериуню вахтасы» жигитлик-патриот акциясы чеклеринде башланнган эди. Аланы биринчилерин РФ-ни Къорууланыу министерствосуну Юг федеральный округда аскерчилери бла «Мемориал Эльбрус» излеу къаум тапхан эдиле.

Сууукълукъ бла къарны теренлиги уллу болгъаны бу ишлени бардырыргъа чурум этедиле. Алгъа къаум белгиленнген жерни къардан ариулайдыла, аны ызындан инженерле чачдырыучу затла бар эселе къарайдыла. Къоркъуусузлукъ жалчытылыннгандан сора излеучюле кеслерини жумушларын этедиле.

Эсигизге салайыкъ, акция биринчи августда Терс-Къолда бийик тау болумлада аскер хазырлыкъгъа юйретиу бла байламлы башланнган эди. Аны сентябрьны аллына бошаргъа умут барды.

Алиса ТАРИМ,
Эльбрус районну жер-жерли администрациясыны пресс-секретары.

Жазылыу

Хурметли жамауат!

«Заманнга» сиз 2014 жылны экинчи жарымына бир тюрлю сылтаула бла жазылалмай къалгъан эсегиз, халны тюзетирге онг барды. 25-чи августха дери бу жумушну тамамландырсагъыз, ана тилибизде чыкъгъан газетни 1-чи сентябрьден алып башларыкъсыз.

Жазылыуну багъасы:

тёрт айгъа-559 сом 92 капек
юч айгъа-419 сом 94 капек
бир айгъа-139 сом 89 капек

Бизни индексибиз - 51532

Суу ресурсларыбыз республиканы мок бла толусунлай жалчытыргъа онг берединe

(Ахыры. Аллы 1-чи бетдеи.)

Бизде болумну ол республика бла тенглешдирирге жарамайды. Биринчисинден, хайырланыу уллуду. ГЭС-ле барысы да республиканы ток бла толусунлай жалчыталмайдыла. Багъаланы азайтыр ючюн а, жангы станцияланы къурулушуна регионну властьлары да къошумчулукъ этерге керекдиле.

Сора дагъыда бир амал барды: бёлюм тёлеген налогланы бир кесегин токну багъасын азайтыргъа жиберирге боллукъду. Башхача айтханда, субсидияла этерге. Ол регион властьлары онооуду, анга бизни къатышыргъа эркинлигибиз жокъду. Жаланда мени айтырыгъым - бу амал жашауда хайырлаными бек биринчисинден, станцияла орнатылгъан районлагъа иерге тийишлиди.

- Беш жыл мындан алгъа Саяно-Шушенская ГЭС-де уллу авария болгъаны барыбызны да эсибизде. Республикада станциялада къоркъуусузлукъну жалчытыу жаны бла болум къалайды?

- Сиз айтхан станцияны иши мындагъыладан эсе башха тюрлю къуралыпды. Ол бек уллу объектди. Турбиналарына суу плотина бла тыйылгъан кёлден келеди. Аны кенглиги, теренлиги, сууну басымы да бек улудуда. Республикада ГЭС-ле уа келе тургъан суу бла ишлейдие. Аны себепли артыкъ уллу басым да, тёбен элжууаплы кёз бла къаралады. Сора суу не уллу кётюрюлюп келсе да, станцияланы оборудованиясы анга хазырды: кереклисин хайырланабыз, артыгъын а башха жанына жиберебиз.

- Экология вопрослагъа уа къалай къаралады? Станцияла тёгерекдеги къудуретге бир тюрлю хата салмайдыла деп айтыргъа да жарамаз...

- Быллай объектни къурулушун башларны аллында аны проекти жарашдырылады. Анга битеу сейирлери болгъан ведомствола къарап, типтип, дурус кёргенлерин айтхынчы, къол салынмайды. Ведомстволаны саныда экологиягъа къарагъанла да бардыла. Бу ишге археологла да къатышадыла.

ГЭС-ни къурулуу башланса, алайы бла чабакъ ёталмай къалады. Ангаден станцияны жанында энчи быргъы ишленеди. Чабакъчылыкъгъа къаллай хата салынгъанын Россыболовство тинтгенден сора биз анга кёре суугъа мингле бла гитче чабакъчыкъла жиберебиз. Аланы Дагъыстандан келтиребиз.

Плотинасы болгъан уллу ГЭСни ишлегенде уа кёп жерлени суу басады. Ол тийреледе хауа окъуна (мылыгъы) тюрленирге боллукъду. Бизде, айтханымча, аллай уллу объектле жокъдула.

- Бёлюмге инвестицияла этилемидиле?

- Реконструкция жаны бла къысха эмда узакъ кезиуге белгиленген кёп программаларыбыз барды. Хар жыл сайын оборудованияны аспаблысы жангыртылгъанлай турады. Техника служба къалайда къайсын алышындырыргъа неда ремонт этерге кереклисин белгилейди, мадар да анга кёре этиледи. Аны хайыры бла станцияланы ишланнгылы, тохтаусуз ишлетип турургъа онг болады.

Станциялада орнатылгъан оборудование бизни къыралда чыгъарылгъанды. Сёз ючюн, генераторла бла турбинала Новосибирскден келедиле. Жаланда Бахсан ГЭС-ни жангыртыуда тыш къыралдан келтирилген электроника хайырланнганды.

Инвестициялаы юсюнден айтханда, дагъыда быллай шарт келтиррге сюеме: РусГидро кёп болмай бу жаны бла Къыйтай бла беш миллиард доллар багъасына келишим этгенди. Ахча гитче ГЭС-лени къураугъа жиберилликди. Къыйтай жаланда ахча бла угъай, жангы оборудование бла да этерикди себеплик.

Сёз ючюн, Зарагижде ишлене тургъан ГЭС-ни оборудованиясыны асламысы андан боллукъду. Бизни республика да, бу программагъа тири къатышыпп, аны файдасын кёрюрге боллукъ эди, мени окумума кёре. Аны ючюн жангы ГЭС-лени къурау жаны бла предложениясын компанияны правлениясына кёргюзтюрге керекди.

- Биз билгеннге кёре, бёлюмде жандаурулукъ ишге да аслам эс бурулады.

- Жандаурулукъ акцияланы бёлюм тёрели халда бардырыргъа кюрешеди. Алгъаракъда «Парус надежды» программаны чеклеринде социалистлерибиз Республиканы психология, медицина эм социальный жаны бла себеплик этген арасына баргъан эдиле. Ала сабийлеге «Вундеркинд» деген оюнла, китапла эм башха саугъала эптгендиле. Донорну кюноюне жоралап, «Подари жизнь» деген акция да бардырылады. Аны кезиуюнде бёлюмде урунгган бир ненча адам республиканы къан къуючу арасына къан бергендиле.

Бу эмда башха программаланы чеклеринде социальный жаны бла къоруулланмагъан, къолайсыз юйюрледе ёсген неда интернатлада окъугъан сабийлеге болушлукъ этиледи. Ёсе келген тёлюню хунерликлерин ачыкъларгъа, сабий спортну айнытыргъа эмда жаш адамлагъа ишчи усталыкъ сайларгъа да эс бурабыз. Станцияла тургъан эллеге бла районлагъа социальный жаны бла себеплик этерге кюрешебиз. Больницалагъа, школлагъа болушлукъ этиледи.

УЛБАШЛАНЫ Мурат.

Шимал Кавказ кюн сайын

Домбайда спорт туризм бла сакъатла кюреширикдиле

Къарачай-Черкесни Домбай элинде сангырау кыыялулагъа тау-лыжа спорт жаны бла биринчи республикалы жыйылыу болгъанды. Анга 50-ге жуукъ адам къатышханды, деп билдиргенди ИТАР-ТАСС-ны корреспондентине Туризм эм курортла жаны бла бу республиканы министерствосуну келечиси.

-Быллай мероприятие къЧР-де бардырыла эсе да, анга къатышханла кёп жерден келгендиле. Эки республикалы командадан сора да, эришиулеге Ингушетияны, Москваны, Ставрополь крайны, Чечнияны, Якутияны, Италияны, Японияны эм Францияны келечилери къатышырыкъдыла.

Ючкюнлюк жыйылыуда къыйын жерлери болгъан турист жолладан ётергге, тау жерледе терк барыргъа юйренирикдиле. Къутхарыучула эм медикле ала бла бирге боллукъдула.

Мамай дуппурдагъы Ёмюрлюк отну башха чырахтаннга кёчюргендиле

Россейни Гимни соГула тургъанлай, Мамай дуппурдагы ёмюрлюк отну от жагъасындан башха чырахтаннга кёчюрюп ёчюлтгендиле. Сталинград сермешни ветераны Виктор Карпенко ИТАР-ТАСС-ны корреспондентине айтханына кёре (анга ышанггандыла Ёмюрлюк отну чырахтаннга кёчюрюую), аны жюреги окъуна чанчхан эди ол церемонияны кезиуюнде. «Мамай дуппурунда уллу ремонт ишле бардырыллыкъ эселе, айхай да, Ёмюрлюк отну бир кесек заманны ёчюлтюрге керекди»,-дегенди ветеран.

«Сталинградская битва» деген заповедник музейни директору Алексей Васин айтханнга кёре, залны башына ремонт этерге, гидроизоляцияны, дренаж системаны, суула кетиучю канализацияны алышындырыргъа, къабыргъалагъа, поллагъа ремонт этерге керекди. Кёз жашланы кёлюне да ремонт этмей къоярыкъ тюйюлбюз. Мемориалда скульптура къауулманы жангыртыуну келе тургъан жылда бардырлыкъбыз – Уллу Хорламны 70-жыллыгъында, дегенди ол. Аны айтханына кёре, ремонтха 100 миллион сом чакълы ачханы РФ-ни Культура министерствосу бергенди.

Солуу кюнню ярмаркалары

Астраханьдагъы эллилеге сатыу этерик жерлени кёбейтирикдиле. Аны юсюнден ИТАР-ТАСС-ны корреспондентине шахарны администрациясыны келечиси Людмила Уварова билдиргенди.

Алгъа 16-чы августдан башлап 30-чу сентябрьге дери шахарны битеу районларында айыкъ сайын шабат кюнледе 10 майдан ишлеп турлукъду. Аланы санын кёбейтир мурат барды, дегенди ол. Алгын аллай ярмаркала ай сайын эки кере бардырылыучу эдиле шахарны бир районунда. Анда фермерле, дачникле келгери ёсдюрген тахта кёгет, жемиш, наныкъ, картоф сатыучу эдиле.

Элли урунгнанла продукция чыгъарыуну 20 процентге кёбейтирикдиле. Фермерле 1 миллион 400 минг тонна эл мюлк продукция жыяр муратлыдыла. Халкъ толу жалчытыллыкъды тахта кёгетле, жемишле бла да. Россейни башха регионларына да сатарыкъды эл мюлк продукцияны иги кесегин.

Адыгеяда тынгылы килиса салынады

Майкопну эм Адыгеяны епископу владыка Тихон ИТАР-ТАСС-ны корреспондентине айтханына кёре, Сыйлы Богородицаны Успения килисасын ишлеу 17 жылдан сора жангыдан башланнганды. Килиса Шимал Кавказда бек уллугъа саналлыкъды. Аны смета багъасы 110 миллион сомдан асламды. Аны къурулуу кеси заманда ачха жетишмегени ючюн тохтатылгъан эди. Аны андан ары ишлерге ырысхыны жартысын халкъ кеси жыйгъанды, жарымын а Адыгеяны правительствосу бергенди.

Ол уллу ачха «атлы кирпичлени» хайырындан жыйылгъанды. Бир жанын алып айтсакъ, килиса адамла кеси ыразылыкълары бла берген ырысхыгъа ишленеди. Экинчи жанын алып къарасакъ, эсде турлукъ атларын кирпичледе жазыу кёллендиргенди адамланы бу мекямны ишлеуге ырысхы берирге. Килиса да ол адамлагъа Аллахдан себеплик тилерикди хар дууа тутханында, дегенди Тихон.

Россейли эм абхазлы таможенникле бир бирге билеклик этедиле

Белгили болгъаныча, 12-чи августа Сочиде РФ-ни федеральный таможенный службасыны оноучусу Андрей Белянинованы бла Абхазияны тийишли компаниясыны председатели Саид Гаркилни тюбешиуларинде биригип ишлеуню андан ары ючлендирирге келишгендиле. Россейли коллегала бизге таможенный контрольда керек боллукъ техника затланы, ол санда энчи кемени берирге хазырдыла, ол а Абхазияны таможенный органларын техника бла иги сауутландырыргъа себеплик этерикди, дегенди къырал таможенный контрольну председателини орунбасары Зураб Ашуба.

Аны айтханына кёре, эки къыралны араларында процедураланы эм ишлени къурауну процедураларын женгиллетиу экономика магъаналары болгъан ишлени юслеринден вопросланы тамамларгъа себеплик этерикди. Энчи алып айтханда, эл мюлк продукцияны чыгъарыуда , сатыуда да.

Пассажир поездле жюрюп тебиргендиле

Электрожиплени юзюлгенлерини хатасындан Сочини къатында тыйылгъан 27 пассажир поездден 15-син жолгъа атландыргъандыла темир жолчула. «Дагомыс-Сочи темир жолда болум игиленди»,- дегендиле ИТАР-ТАСС-ны корреспондентине Шимал-Кавказ темир жолланы управлениясында. Мында айтханларына кёре, пассажирле аш-азыкъ эм ичер суу бла жалчытылгъандыла.

Шахарны тийресиндеги жолланы юсюнден айтханда уа, «Якорная Щель», «ЛОО-ну» эм Сочи станцияланы араларында пассажирлени ташыу автобусла бла жалчытылынады. «Жюрюную графигинде болгъан битеу тюрлениуле адамлагъа терк окъуна билдириледие»,-дегенди агентствону келечиси.

Алгын МЧС-ни Краснодар крайда баш управлениясында билдиргенлерине кёре, Сочини районунда поездлени жюрюулери графикге келишгенди.

Ростов областьда агъачлагъа къоркъуу барды

Ростов областьны Верхнедонск районунда агъач ёртенлени хатасындан кыйын болумну низамы тохташдырылгъанды. Аны юсюнден ИТАР-ТАСС-ны корреспондентине РФ-ни МЧС-ини Баш управлениясыны официальный келечиси Марина Чернявская билдиргенди.

Билдирилгене кёре, ёртенден адам ачымагъанды, болсада ол тийреде кыйын болум тохташдырылгъанды, ёртен жангыдан башланырга къоркъуу барды.

Шимал Осетияда муфтийни орунбасарын ахыр жолгъа ашыргъандыла

Шимал Осетияда ийых кюнню кечесинде Владикавказда ёлтюрюлген республиканы муфтийини орунбасары эм Владикавказны межгитини иймамы Расул Гамзатовну ахыр жолгъа ашыруну церемониясы болгъанды. Аны юсюнден ИТАР-ТАСС-ны корреспондентине республиканы муфтийи Хаджимурат Гацалов билдиргенди.

Муслиймланы тёрелерине кёре, ёлгенни ахыр жолгъа ашыру да, асырау да бир кюнде этиледие -адамны ёлген кюнюнде, кюн батынчы. Республикада жашагъанла аны ахлуларына, Владикавказда юйдегилерине эм дин ахлусу асыралгъан Эльхотводагы жуукъларына (анда асыралгъанды Расул Гамзатов) къайгы сёз бергендие.

Расул Гамзатовну билиннеи къалгъан экеулен аны юйюню къатында салынгъан туруп ёлтюргендие. Муслиймланы дин управленияларында айтханларына кёре, аны дин бла байламлы ишлери ючюн ёлтюргендие, дейдие, болсада дин ахлуну къоркъутургъа бир киши да кюрешмегенди.

Школ жашау

Дерслени башларгъа хаппа-хазырдыла

Бюгюнлюкде Чегем муниципал районну бир-бир эллеринде школлада жангы окъуу жылгъа хазырланыу къыстау барады. Алада ремонт ишле бошалыргъа кёп заман къалмагъанды. Жумушла уа кёп эдиле. Терезеле, эшикле алышыннгандыла, мекямланы башлары жангыртылгъандыла. Бюгюнлюкде тышлары акъланадыла. Ол хал а Чегем районну бюджетинден ачха жетер чакълы берилгенини хайырындан.

Яникойда Байсолтанланы

Алимни атын жюрютген орта школда да жангы окъуу жылгъа хазырланыу жетишимли барады. Аны ремонт ишлерине уа жети бла жарым миллион сом бёлюнгенди. Каменкагъа бла Яникойгъа 1972 жылда ишленген эди бу школну мекямы. Андан бери анга бир кере да тынгылы ремонт этилмегенди.

Быйыл ол иш къолгъа алынгъанды. «Строймонтаж» ООО школну башын жангыдан жабады, терезелерин, эшиклерин алышындырады, мекямны тышын акълайды, боялады. Организацияны генеральный директору Альберт Уначев айтханнга кёре, ремонтну тёрт бригада бирден бардырадыла. Алайды да, школ 1-чи сентябрьде окъуу жылны жангыртылгъан, айбайт, омакъ да, тизгинли да мекямда башларыкъды.

Мекямны директору Габоланы Мухарбий билдиргеннге кёре, аны ичинде сюртюу, бояу ишле эм полун алышыу келир жылгъа къалгъандыла. Школну коллективи бла Яникойну жамауаты Чегем муниципал районну башчысы Каншоби Мухамедович Ахоховха окъуу юйню жангы жылгъа хазырлргъа болушханы ючюн жюрек ыразылыкъларын билдиредиле.

ЭЛЕККУЛАНЫ Хасан.
Яникой эл.

Жарашыулукъ, менглик эмда бир ниетлилик халда

(Ахыры. Аллы 1-чи бетдеи.)

Алагъа ата-ана жылыулукъ, сюймеклик жетишмегени кёрюнюп турады. Аны ючюн а ала башха сабийледен башха болмагъанларына, ала да нёгерле табарыкъларына, жамауатха керек болгъанларына тюшюндюрюрге кюрешгенбиз. Бюгюн а ала тюрленнгенлерин, сабийле барысы да бир команда болгъанларын шарт айталлыкъма», - дегенди Тимур.

Ол кеси да ЮНИСЕФ-ни «Миротворческое образование среди детей и молодежи Северного Кавказа» деген программасына кёре юйреннгенди. «Мен ол курслада бек уллу сынау жыйгъан эдим. Андан бери тюрлю-тюрлю регионлада ишлейме. Болсада бу лагерьде сабийлеге билим бергеним бла бирге кесим да кёп затха юйреннгенме», - деп къошханды ол.

Бахсан районда Заюково элден Амина Абакаева бу лагерьге келгенине ахырда сокъурамагъанды, энтта чакъырсала, сюйюп къатышырыгъын айтады. «Мында кесиме иги нёгерле тапханма. Мен, муслийман тёредеча, жаулукъ къысханы эки жыл болады. Бирле орамда манга кьынгыр къарагъанларын кёрюучюме. Алай мында жаулугъум ючюн мени бырнак этген, жаныма тийген болмагъанды. Кесим да адамны миллетине, динине кёре багъа бичерге жарамагъанына тюшюнгенме. Бу лагерьни къурагъанлагъа ыразылыгъымы айтырыкъ эдим», - дегенди ол.

Черек районда Табугент элден Туменланы Кямранны бла Аккыланы Раджабны районну раис-иймамы башхаладан энчи кёрюп ашыргъанды бери. «Мында хар не да аламатды. Былай сейир боллукъду деп сунгнан окъуна этмегенме. Бютюнда тренинглеге биосюрегенме. Андан сора да, Чегетге, АзауГа чыкъгъанма, кесибизни ариу жерлерибизни кёргенбиз», - дегенди бизге Раджаб.

«Иймамыбыз бизни сайлагъаннга бек къууанганма. Быллай лагерьге биринчи кере къатышама. Мында оруслуа, къабартылыла бла бирге турабыз. Биринчи кюнден башлап бир тюрлю къаугъа болмагъанды. Муслийман адам башхалагъа юлгю болургъа керек болгъанына юйреннгенбиз», - деп къошулгъанды ушагъыбызгъа Кямран.

ТИКАЛАНЫ Фатима.
Сурат авторнуду.

ХАЛКЪ ОЮМ

Голландиячыла Путинден кечгинлик тилегендиле

De Ommekeer («Поворот») деген жамаат организация тарыхлы эм шёндюгю шартлада западлы къыралланы правительстволары эм асламлы информация органлары этген чюйреликлени ачыкълау бла юкреши. Аллай чюйреликледен бирине ол Украинада малайсиялы «Боингни» агъызылгъанын санайды. Озгъан кюнлени биринде, De Ommekeer деген сайтда Россейни Президентини аты бла ачыкъ письмо басмаланнган эди. Энчи халда алып айтсакъ, анда ма былай жазылгъанды:

«Сыйлы жюйюсхан Президент Путин! Бизни правительствобуз эм асламлы информация органларыбыз этген терс ишлери ючюн Нидерландланы гражданларыны асламысы атларындан Сизден кечгинлик тилейбиз. МН17 (малайзиялы «Боинг»-рд.) бла байламлы ётюрюк шартла Сизни эм Сизни къыралыгъызны сёгер муратда этилгендиле.

Биз жаланда къарысуз къараучулабыз эм шагъатлабыз, западлы къыралла, АБШ-ны башчыларыгъы бла, Россейни бузукълукъла этеди деп терслергe кюрешгенлерине, кеслери бир зат бла тенглешдирмезча уллу бузукълукъла этгенлерин «унутуп».

Биз эки тюрлю стандартланы кёрюп болмайбыз – аладан бирин Россей бла байламлыкълада хайырланадыла, экинчисин а –Запад бла байламлыкълада. Бизни жамауатыбызда, биреуге дау этер ючюн, хар заманда да бузукълукъ этилгенине шарт шагъатлыкъ этерик зат керек болгъанды. шёндюгю болумда Сизни эм Сизни къыралыгъызны, «бузукълукъ ишле этгенсиз» деп терслергенлери ёресине ётюрюкдюле. Ол халкъла аралы мардалагъа келишмеген затла эм кёрюп болмалукъ туудурадыла...

Россейге къажау бек къаты даулны, бир тюрлю шартсыз, шагъатсыз, тинтиусюз, МН-17-чини агъызгъан сауутну сыныкъларын шагъатха келтирмей этедие. Ол жарсылуу иш бла байламлы, дау этерге кюреше, западлы правительствола эркинбиз дейдие Россейге экономика жаны бла басынчакълыкъ этерге.

Биз, Западны уяннган гражданлары, битеу ётюрюклени эм бизни правительстволарыбызны битеу хыйлалыкъларын кёрюп, битеу ол ишле бизни атыбыз бла этиледие degенлери ючюн сизден кечгинлик тилейбиз. Жарсыугъа, бизни асламлы информация органларыбыз болгъан эркинликлерин толусунлай тас этгендие эм власть къоллуланы ауазлары болуп къалгъандыла. Аны хатасындан Западдагъы къыралланы адамлары бола тургъан ишлени юслеринден терс хапарлыдыла, аны хатасындан кеслерини политиклерин жууапха тартмайдыла.

Биз, Нидерландланы гражданлары, мамырлыкъгъа итинебиз эм бизге да, Россейге да тюзлюкню излейбиз, Россей бла биргебиз. Биз Голландияны правительствосу кесини оюму бла, кесини аты бла ишлегенин дуния билсин деп кюрешебиз. Биз Аллахдан тилейбиз, бизни кючюбюз бизни къыралларыбызны араларында тохташхан къытлыкъны кетеррге болуш, деп.

Сизни намысыгъызны сыйлы кёрген «Поворот» организацияны членлери.

«Комсомольская правда» газетден кёчюрюлюп басмаланады.

Хорламны 70-жыллыгына

Бюгюннге дери эшитмегенме бизни халкъыбызда аллай зат болгъанды деп: атасы Биринчи дуния урушса, уланы Экинчи дуния урушха къатышхандыла. Эки къазауатны да башламчысы Германия эди. Мындан 100 жыл алгъа Маглуланы Уэйир кюнбатыш фронтда австро-венгерлиле эм германлыла бла къазауатха киргенди. Аны жашы Хызыр 1941-1945 жыллада фашист Германияны уятхан совет аскерлени санында болгъанды.

Маглуланы Уэйир.

Уэйирни жашы Хызыр.

Антларына кертичиле

Уэйир фронтчу шуёху бла

Кеси ыразылыгъы бла

Кеси ыразылыкъылары бла урушха жаланда жигитле барганларына сёз да жокъду. Бирбирле уя аланы телилеге санайдыла. Угъай, мен таныгъан жашла – кёнделенчиле Жанатайланы Хызыр, Мирзоланы Алий, къашхатаучула Уяналаны Ануар, Уяналаны Алим, Биринчи Чегемден Хасан Карданов акъылдан кемле тюйюл эдиле. Ала, теркирек фронтха жиберирлерин тилеп, военкоматлагъа заявлениялла жазгъандыла. Ала ёлюрге угъай, Тугъан журтларын къоруулагъанланы сатырларына кошулургъа ашыкъгъандыла.

Кёнделен тау эллени бек улуларындан бириди. Андан кёп батырла чыкъгъандыла. Аллайланы санына аты биогюнлеге дери белгили болмай тургъан Маглуланы Уэйирни да къошагъа тийишлиди. Атына иер салып, къолуна кылыч алып, 1914 жылда ол Россейни къоруулагъа кетген эди. Биргесине дагъыла беш жаш болгъанды. Алтауландан тёртюсю къайтхандыла...

Уэйирни юй бийчеси Фатимат, билген амалын къоймай, тилеп кюрешгенди: «Барма, уллу Россей санга къарап турмайды. Сабийлеринги сагъышын эт...», деп. Баш иеси уя аны айтханын эшитирге да сюймегенди. Баям, къаллай эсе да, биз билмеген бир кюч болгъанды: «Бар, нек тураса»,-деп, артындан тюртген. Ансы къалай ангыларгъа боллукъду, юч сабийин кьюоп, фронтха кеттенни. Биютюнда кеси ыразылыгъы бла, къырал чакъырмай тургъанлай...

Къарачаулъаз Уэйирни суратына! Он батыр улан болгъаны кёзлеринден окъуна белгили болуп турады. Россейни ата юйюнча къоруулагъанды. Аны душманларына ёз халкъыны жаларын санагъанды. Да кертиси да алай эди. Малкъар демингили Россейни бир кесекчиги эди, аны себепли кеслерин бу къыралны адамларыча сезгенле кьыйын сагъатда анга билеклик этиуге борчларынча къарагъандыла.

Маглу улу жаула бла кёп сермешлеге къатышханды. «Дикий дивизияны» (туземский дивизия деп да айтхандыла) урушну бек кьыйын жерлерине атып болгъандыла. Нек, не ючюн? Кавказлылны жигитликери, ётгорлюклери ючюн. Анга ышаннгандыла. Патчах правительство «Дикий» деген сёзге ахыры да башха, тюз магъана бергенди. Кишилик, чыдамлыкъ, халкъы ючюн ёхтемлик, ёлюмню аллында тобукъланмау. Тугъан журтха ахыр солуугъа дери кертичилик... Ол шартла эдиле сёзню ёзегин тутханла. Алай болмаса, кёп таулу жашла Георгий жорла бла саугъаланмаз эдиле.

Эсимдеди, Союзну заманында аллай саугъалары болгъанла аланы букъдурургъа, кишиге кёргюзтмезге кюрешгенлери. Онг кёз бла къарамагъандыла Япон эм Биринчи дуния урушлагъа къатышханлагъа. Патчах аскерлени къаумунда ала аны тоханасын угъай, Россейни къоруулагъанларын ангыларгъа алай кьыйынмы эди?

Австрияны жеринде мындан 100 жыл алгъа Уэйирни душман огъу жыкъгъанды. Ючю сабийи – Кезибан, Хызыр, Азинат-ёксюз къалгъандыла.

Уэйирни туудугъу Мариямдан бир сейир зат эшитдим. Патчах Николай экинчи Маглу улуну юйюрюн пенсия бла жалчытыргъа оноу этгенди. Андан а быллай оюм чыгъады: таулу жашны жигитлигини сюймегенди. Баям, къаллай эсе да, биз билмеген бир кюч болгъанды: «Бар, нек тураса»,-деп, артындан тюртген. Ансы къалай ангыларгъа боллукъду, юч сабийин кьюоп, фронтха кеттенни. Биютюнда кеси ыразылыгъы бла, къырал чакъырмай тургъанлай...

Къарачаулъаз Уэйирни суратына! Он батыр улан болгъаны кёзлеринден окъуна белгили болуп турады. Россейни ата юйюнча къоруулагъанды. Аны душманларына ёз халкъыны жаларын санагъанды. Да кертиси да алай эди. Малкъар демингили Россейни бир кесекчиги эди, аны себепли кеслерин бу къыралны адамларыча сезгенле кьыйын сагъатда анга билеклик этиуге борчларынча къарагъандыла.

Маглу улу жаула бла кёп сермешлеге къатышханды. «Дикий дивизияны» (туземский дивизия деп да айтхандыла) урушну бек кьыйын жерлерине атып болгъандыла. Нек, не ючюн? Кавказлылны жигитликери, ётгорлюклери ючюн. Анга ышаннгандыла. Патчах правительство «Дикий» деген сёзге ахыры да башха, тюз магъана бергенди. Кишилик, чыдамлыкъ, халкъы ючюн ёхтемлик, ёлюмню аллында тобукъланмау. Тугъан журтха ахыр солуугъа дери кертичилик... Ол шартла эдиле сёзню ёзегин тутханла. Алай болмаса, кёп таулу жашла Георгий жорла бла саугъаланмаз эдиле.

Эсимдеди, Союзну заманында аллай саугъалары болгъанла аланы букъдурургъа, кишиге кёргюзтмезге кюрешгенлери. Онг кёз бла къарамагъандыла Япон эм Биринчи дуния урушлагъа къатышханлагъа. Патчах аскерлени къаумунда ала аны тоханасын угъай, Россейни къоруулагъанларын ангыларгъа алай кьыйынмы эди?

Австрияны жеринде мындан 100 жыл алгъа Уэйирни душман огъу жыкъгъанды. Ючю сабийи – Кезибан, Хызыр, Азинат-ёксюз къалгъандыла.

Уэйирни туудугъу Мариямдан бир сейир зат эшитдим. Патчах Николай экинчи Маглу улуну юйюрюн пенсия бла жалчытыргъа оноу этгенди. Андан а быллай оюм чыгъады: таулу жашны жигитлигини юсюнден хапар патчах правительствоча дери жеттенди. Мариям айтхангъа кёре, совет власть орналгъынчы, Фатимат къыралдан ача болушлукъ алып тургъанды.

Кезиу Хызыргъа жеттенде

Уэйирни жашы Хызыр Кёнделенде жамааутны кёз аллында ёсгенди. Бек жашлай окъуна тизгинлилиги, низамлылыгъы, адеплилиги, таматалагъа хурмет эте билгени бла эллилерине кесин сюйдюргенди. Уллу орус халкъда быллай сёз барды: «Береги платье снову, а честь смолоду». Хызыр акъылбалыкъ жыл санына жеттинчи окъуна, билгенди эллилерини араларында кесин кьалай жюрютюрге керек болгъанын. Уэйирни таныгъан къартла анга: «Атангча киши бол, алай ёмюрюнг, аныча, къысха болмасын»,-деп алгъашы этгендиле.

Озгъан ёмюрню отузунчу жыллярында къыралда спорт кенг жайылгъанды. БГТО-«Будь готов к труду и обороне», ГТО-«Готов к труду и обороне», «Ворошиловский стрелок» белгиле алыр ючюн кюрешгенди жаш тёлю.

Хызыр, бёкем саны къарылу жаш, Нальчикде ЛГУГ-да (Ленинский учебный городок) окъуй, спортну тюрлю-тюрлюлери бла кюрешгенди. Къаты тутушханды, уста марагъанды. «Ворошиловский стрелок» эди. Таулада айланыргъа бек сюйгенди.

1935 жылда Элбрусха чыгъыу жаны бла колхоз альпиниадагъа 600-ден аслам адам къатышханды, партияны Къабарты-Малкъар обкомуну биринчи секретары Калмыков кеси да. Аны къатында барыргъа, керек болса, болушургъа Маглуланы Хызыргъа буюргъандыла. Республиканы башчысын анга ышаннгандыла. Мен Хызыры кёрмегенме, алай бийик ёсюмлю, уллу санлы, ариу адам болгъанын эшитгенме. Жашын Юсюпню кёре-кёре тургъанма. Ол да ёсюмлю, чырайлы эди.

Къара къарыу да игиди, алай окъургъа, билим алыргъа керек эди. Ставропольда эл мюлк техникумда окъугъанында, Шамаул Канкошев бла шуёхла болгъандыла. Ол Совет Союзну Жигити Ахмедхан Канкошевни тугъан къарындаш эди, Ленинград ючюн сермешледе жоюлгъанды.

... Жылла къарап-къарагъынчы оздула. Биринчи дуния уруш бошалып, жыйырма бир жылдан сора, 1939 жылда 1-чи сентябрьде, фашист Германияны Польшагъа чабыуллугъу бла Экинчи дуния къазауат башланды. Аны ёртени кёп бармай Совет Союзгъа жетериги белгили эди.

Энди Тугъан журту ючюн ёлюм сермешге кирирге кезиу Хызыргъа жетди. 1941 жылда ол фронтха кетеди. Аскер жашауну юсюнден толу хапар билдирирча документле къалмагъандыла. Кёчюнчюлюк бизни халкъгъа келтирген къыйынлыкъланы санап таусаллыкъ тюйюлбюз. Таулу юйюрледе документле хазна къалмай тас болгъандыла. Къагъыт къайгъылы тюйюл эдиле адамларыбыз, азап жолуна чыкъгъанда.

Аскерден ыспас къагъыт

Маглу улу аскер къуллугун намысы бла толтургъанына шагъатлыкъ этген къагъытланы сакъланганлары ол Ата журтну аллында антына кертичи болгъанына бизни ийнандырады. «НКО СССР. 32-й Отдельный восстановительный железнодорожный батальон» деген жазыуу бла штамп урулгъан, заман саргъалтхан къагъытны окъуюкъ: «Хурметли Фатима Бачиевна! Жашыгъыз Хызырны аламат жетишимлери бла алгъышлайма Сизни. Ол къуллукъ этген пота дайым да алчылыкъны тутады. Бригада кёчюучю Къызыл байрагъы бла саугъаланнганды. Анда уя Сизни жашыгъыз Хызырны юлюшю асламды. Аны уллу суратын шилетип, туура жерге салып тутабыз. Хызырча, аламат жашла ёсдюрген аналагъа ыспас этебиз. Батальонный комиссар Раковский. 1942 жыл, 12-чи июль».

Ата журт урушха къатышхан жерешлерибизни юсюринден кёп материал жазгъанма. Солдатны суратын ишлетген шартла уя биринчи кере тюбейме. Маглу улу керти да патриот, жигит, тенгликни, шуёхлукъну багъалагъан адам, интернационалист болмаса, аны аллай бир кётюрлюк тюйюл эдиле биргесине къуллукъ этгенле.

Бир полкчулары Измаил Бернязов бла Иван Бельмицын Хызырны эгечи Кезибаннга письмоларнда таулу жашны юсюнден кёп ариу сёз айтадыла. «Сизни къарындашыгъыз Хызырча тауушлукъ адамны эгечи бла танышыргъа бек сюерик эдим»,-деп жазады Бермязов. Биз Хызырны юсюнден аскерде ана бла бирге къуллукъ этгенледен ири айталлыкъ тюйюлбюз.

Ол германлы фашистле бла Харьковну, Москвны, Туланы, Воронежни тийрелеринде сермешгенди. Курск дугада болгъанды. Жаланда бир юлгю: Хызыр къуллукъ этген аскер бёлюм кьыйын болумгъа тюшгенди. «Тил» алыргъа керек эди. Ол къорхъуулу борчну анга буюргъандыла. Аны жумдурургъу жеттен аягъы юсюнде туралмагъанды. Хызыр тасхагъа жангыз кеси барыргъа сюйгенди. Танг къарангысында, гитлерчи солдатны ауузына буштукъ сугъуп, къайтып келе болгъанды. Германлыла да ачыгъауузла тюйюл эдиле. Эслегенди да, от ачхандыла. Таулу жашны шинелин окъла элек-элек эттендиле, насыпха, этине уя бири да тиймегенди. Нёгерлери сейир эттенди аны сау къалгъанына.

Совет аскерлени жетишимли алгъа баргъан заманларында солдатланы бла офицерлени аслам халда саугъалагъандыла. Тамам ол кезиуде, 1944 жылда, Хызырны аскерден эркин эттендиле. Репрессиялагъа тюшген миллетледен болгъанланы чынларын кётюрмезге, саугъалагъа кёргюзтмезге деген буйрукъ берилгенди аскер биригиулени таматаларына. Аз да ишекли тюйюлме Маглуланы Хызыр Алтын Жулдузгъа тийишли болгъанына. Жангъыз ол тюйюлдю, аныча, кёп таулу жашланы Хорламгъа салгъан къыйынларыны багъасы чыкъмагъанды.

Урлугъуна кёре тирлиги

Сёз адам урлугъуну юсюнден багъланынангыларыкъсыз. Россейни къоруулай, Биринчи дуния урушда ёлген Маглуланы Уэйир, аны жашы - 1941-1945 жыллада къыралыбызны эркинлиги эм жалынчакъсызлыгы ючюн фашист аскерле бла жан-кан аямай сермеген Хызыр - ол эм къойдула жашауда? Аланы сабийлери, туудукълары къаллай адамла болуп ёсдюле? Башхача айтханда, не урлукъ жайдыла?

Аны юсюнден Уэйирни туудугъу Мариям бла ушакъ этгенбиз. Ол аппасы Уэйир, атасы Хызыр бла бек ёхтемленгенин бетинде эслеп турдум. Бир-эки сёз айтханлай окъуна, ангыладым ушакъ нёгерим билимли адам болгъаныны.

Мариям Къабарты-Малкъар къыралы университети физика-математика факультетин бошагъанды сора Тырныауузда 3-чю номерли орта школда ишлегенди. Отуз жылны Нальчикде 21-чи школда окъуучулагъа физикадан дерсле бергенди. «Россейде билим берируню сыйлы ишчиси». «Россейни профсоюзларына 100 жыл» майдал бла саугъаланнганды.

Сюйген ишин Мариям бюгюн да къоймагъанды. 26-чы школда физиканы окъутады. Къызы Мариана бийик билимли юристди. Эки жашчыкъ ёсдюреди-Руслан бла Казбекни. Анагъа андан уллу кьууанч къайда!

Аны къарындашы Юсюпню таный эдим. Ёсюмлю, ариу жаш. Хапаргъа кёре, атасына ушагъанды. Университетден къызыл диплом алып чыкъгъанды. Республиканы «Эл мюлк техника» биригиуюнде баш инженер болуп ишлегенди. Районла аралы «Агрохимия» биригиуге башчылыкъ этгенди. Анга хар заманда да жуаулы къуллукъланы ышаннгандыла.

Жарсыугъа, дуниядан замансыз кетгенди. Жаннет ахлусу болсун! Сабийлери Магомет, Лейла, Аскер, Фатима, аппаларыла, аталарыла, жамааутха жарагъан, намыслары-сыйлары жюрюген адамла болурларына ийнанабыз.

КЪУЛБАЙ улу Алий.

Тинтиуле

Тери бла сезиу

Бир-бир ийисле жараны сау этерге болушадыла - аллай оюмгъа келишгендиле немисли алимле.

Ачыкъланнганына кёре, сезим рецепторла, къуру бурундан сора да, адамны битеу чархында да бардыла, алагъа ийисли затла бла себеплик этилсе, тери тирилген этеди. Алгъын ийисни ангылаучу рецепторла жаланда бурунда бардыла деп тургъандыла, ала кеслери да 350ден аслам тюйюлдюле.

Шёндю аланы 150 тюрлюсюн тинтиучюле адамны терисинде эм ич органларында тапханды. Шёндю специалистле адамны терисинде болгъан рецепторлагъа ароматерапияны болушлугу бла себеплик этерге юйренгендиле.

Сынаула бла ачыкълагъандыла эпидермисни клеткаларына синтетикалы жауну «ийисгетселе», ала терк окъуна бек тири юлешинип эм бир жерден башха жерге кёчюп башлайдыла, башхача айтсакъ, кёп болуп тебирейдиле. Эпидермисни клеткаларына синтетикалы сандал жауну «ийисгетселе» уа, ала терк окъуна юлешинип, бир жерден башха жерге кёчюп тебирейдиле эм кёбейтип башлайдыла.

Эсде тутуу

Уста доктор, аделли, хатерли адам

Онбеш жыл озду Элбрус районда, саулай республикада да белгили, таныулу врач, Тырныауузда медсанчастьны инфекция бёлюмюню заведующиси болуп тургъан Эфендиланы Мажитни жашы Адхам бизни арабыздан кетгенли. Аны хурметине аталады бу материал да.

...1979 жыл. Узакъ Узбекистан. Кеслери Тырныауузда туугъан жаш атаны бла ананы гитче къызчыкълары Наташа билмей тургъанлай кьыйын ауруп къалады. Стафилококк инфекция аны онгсуз этеди, ол бирде, аны жашауун юзеди деген кюркъуну туудура, аны эсин да ташлатады. Мындагъы враччланы айтханларына кёре, сабийни саулугъу игиге айланырына уя бир да ышанырча тюйюлдю.

Ма ол болумда къызчыкъны анасы, къоюнуна алып, туугъан Тырныауузуна, аммасы жашагъан жерге учады. Бу шахардагъы больницаны инфекция бёлюмюне тюшеди. Мында уя кеслерини ишлерин билген, адамланы кьыйынлыкъларына кьайгъыргъан, жан аурутхан медикле бар эдиле.

Андан да бег а бёлюмге бийик квалификациялы специалист Эфендиланы Адхам башчылыкъ этгени кёллендирге эди. Ненчанчы кере ол сабийни жашауун сакълауну ала болур эди кьолуна? Болсада врач бу жол да ауруну хорлайды. Наташагъа ол жашауну, аны анасына уя сабийин къайтарады.

Инфекция бёлюмге бек ауур саусуз тюшеди. Эки сабийчиги болгъан жаш тиширыуну жашауу ючюн кюреш башланады. Бир тюрлю амал, мадар да болушмазлыкъча, болум ма алай эди. Врач къоршуланы келгенни аямады, аны да ёлюмню къолундан сыйыды. Артда Тамара Веневцева, анга атап, назму да жазгъанды.

Огъары Бахсанда шахар больницаны инфекция бёлюмюне жашау ышаналры эслемеген экижиллыкъ сабийни жетдиреди. Бек кьыйын диагноз-менингококемия. Ол менингитни эм къоркъуулу тюрлюлеринден бириди. Биютюнда аллай гитче сабийлеге. Биягъыча, врач билген амалын аямайды, аллай бла жашчыкъны-Хаджиланы Русланны- ёлюмден къутхарады.

Бу юлгюне биз сагъыннган доктор юкн сайын адамланы жашаулары ючюн бардыргъан кюрешни жаланда бир кесекчигидиле. Ол эм аны башчылыгъында ауруннган медперсонал, тюрлю-тюрлю инфекция ауруулардан жюзле бла саусузланы иги этип, аякъларыны эсе тапдырып, алай урюннганды. Мында да аны кьыйыны эслеммей къалмагъанды. КПСС-ни Тырныаууз горкомуну грамотасы бла саугъаланнганды, «КъМР-ни сыйлы врачы» деген атха да тийишли болгъанды. Урнууну ветеранына республиканы биринчи Президенти Валерий Коков да ыразылыгъын билдирген эди.

Ол болушлукъ этген, аны хайыры бла ёлюмден къутхарылгъан, саулукълары игиленнген адамланы ыразылыкълары, аланы халал алгъышлары уя врачха бютюнда сыйлы эдиле. Ишин бек сюйген, жандауурлугъу, тёзюмлюгю, уллу адамлыгъы болгъан специалист эди.

Саулайда урунгган жыллярында ол бир инсандан да огъурсуз сёз эшитмегенди. Кеси да бек жумушакъ адам болгъанды. Ол саусузгъа не заманда да, кечекюн демей, болушлукъ этерге хазыр эди. Ишге бек алгъа келип, бек артда кетиучюледен эди. Бёлюмде кьыйын саусуз болса уа, анда къалып, аны халына алай къарагъанды.

Адхам кесини билимин ёсдюрюрге, ауруну неден къозгъалгъанын, анга къалай бла багъаргъа боллугун билиргге, медицинаны проблемаларын ангыларгъа итингген специалист болгъанды. Ол ишин, жашауун да кесини генгларини тётерегинде бардыргъанды. Ала да аны не дерге сюйгенин терк окъуна ангылап къойгъандыла.

Коллегалары-медсестрала Ирина Гаршина, Расийланы Елена, Хеди Тайсумова, Ирина Жанова, Гулийланы Рита, Жантуулланы Ира, Тебердиланы Анжела, Майя Сижажева, санитаркала Люба Узбекова, Ольга Рыбас, Надежда Булахова анда кёп затха юйреннгендиле. Ол алагъа жаланда ишде къуллукъчу угъай, жашауда жарсуларын ангылагъан халал адам да эди. Аны къатындагъыла не заманда да огъурлу эркегырыуну акъыллы да, оюмлу да оноуларына эс бургъандыла, аны сёзлеринден акъыл алгъандыла, кёп затха да юйреннгендиле.

Юйюрюнде да юлгюню ата болгъанды. Юч жашы да аны бла ёхтемленгенлей турадыла. Жарсыугъа, врачла да ёлюмсюз тюйюлдюле. Ол дуниясын алышханлы ири кесек заман озгъан эсе да, сейирлик, чомарт, жандауурлугъу болгъан адамны таныгъанла биогюн да унутмагъандыла. Аны жарыкъсыфаты аланы эслеринде кёпге дери сакъланырыгъы да ишексизди, хакъды.

Нина ДЕМИДОВА, ТЕМИРЛАНЫ Анатолий.

САУЛУКЪ

Жай ангина

Бизни асламыбыз ангинадан жаланда жауунла кёп жаугъан, желле ургъан, шуплу кезиуледе, аякъларыбыз сууланнганда, жамаат транспортда юччюрюючюле бла бирге айланнганда, суукъ апчытхан коллегаларыбыз бла офисде ишлегенде ауурукъ сунабыз.

Врачла алай тюйюлдю, дейдиле. Медицинаны статистикасы шартды: жай ангина кенг жайылгъан ауруду. Жай кезиуде ауургъа къоркъуулукъ бек уллуду. Аны ахыры кьыйын болургъа боллукъду.

Аны юсюнден бизни консультантыбыз лор врач Татьяна Василенко былай айтханды:

-Жай ортасында тамагъыгъыз ачый эсе, аны да кьыйналып жута эсегиз, барабаргъанда ала кетерле деп турмагъыз. Аны бан шарты – чархыгъызны температурасы терк тюрлениюдю. Барыбыз да ариу билген болумну алайыкъ. Къызыу жай кюнде сиз суу неда мороженое алыргъа, бир кесек солургъа деп салкъын, кондиционери болгъан тюкненге киресиз. Сиз тюкенде он минутдан кёп турмайсыз. Болсада ол кезиучюк окъуна толу жетеригди сизге суукъ урургъа.

Биз барыбыз да сюйген пляжда солууда да барды къоркъур зат. Кюнде къызыл, суукъ сууда жууунуу къалай хычыууду! Ма ол кезиуде саныбызны температурасы бек терк тюрленеди. Саулукъгъа уллу зарандыла суукъкъландырылгъан суула да. Аланы уя бек кёп ичедиле солуучула кюн узуну. Сизни чархыгъыз алайсыз да хауаны терк-терк тюрлене тургъанына хатасында уллу басынчакълыкъны сынайды. Ол болумда ангинадан аурур ючюн, бир морожнаны ашасагъыз окъуна, тамам боллукъду.

Жарсыугъа, суукъ ауруулагъа жайда биз аз эс бурабыз, къышдан эсе. Ол бек уллу алданыуду. Жай ангина бек апчытырыкъды адамны анга къажау багъыу болмаса эм аны суукъ къакъгъан сунуп къойсала. Ангинаны ахыры жюрек ауруугъа, ревматизмгъа, артрозгъа жетерикди, солуу, кьан тамыр органланы ауруторукъду, гайморит, синусит ауруулана кьозгъарыкъды, пневмониялы айнытырыкъды.

Жай ангина хыйлачы болгъанын уукъ сабийле бла солургъа башха хауа болумлары болгъан зонагъа солургъа барлыкъ ата-анала да билирге керекдиле. Унутмагъыз, солуулу биринчи 10 кюнюнде сабийни чархына тюрлениуле боллукъларын – исси хауагъа, жангы болумгъа жарашырга керекди. Хауаны иссилиги бла суукълугъу терк-терк алышына тургъанда, сабийни иммунитети (къоруулаулы кючю) къарыусузланады. Алай эсе, жол аптечканы къурагъанда, бек керек затланы жыйышдырыгъыз, антисептикалы дарманланы алыгъыз, тамакъ ауруса хайырланырга. Андан сора да, жётелге, башха суукъ ауруугъа къажау дарманланы да унутмагъыз.

Жай ангина сизге тийген эсе уа, созмай андан кютулур мадарла этерге керекди. Бек алгъа ол ауруу кьыйнаргъа боллугъын эсге алып, врачха барыгъыз. Кесигиз кесигизни багъын сау этерге кюрешиу болмачы затды! Ангинагъа къажау кюрешде бактериялагъа къажау дарманла кенг халда хайырланыладыла, ала ангинаны къозгъаучулагъа – стафилококга, стрептококга, пневмококга эм башха бактериялагъа къажау хайыранлыкъды.

Тамакъны къызаргъанын эм ачыгъанын кетерир ючюн, тамакъны чайкъау кенг хайырланылады. Спрейлени, пастилкаланы неда леденецлени хайыранлыгъыз. Алада антисептикле бар эселе, бек игиди. Къорууланыучу кючлени тиринтирге иммунностимуляторланы хайырланылгъыз, ала чархны къоруулаулы кючюн кёбейтеديле, сёз ючюн, аскорбин кислотаны.

Тюбюнде келтирилген амалланы этсегиз, ала ауруну терк хорларгъа болушурукъдула:

жылы, суусун затланы кёп ичигиз;

ашны жутханда къыйнала эсегиз, биринчи кюнледе сусунлу ашланы - шорпаны эм тахта кёгетледен этилген пюрени - ашагъыз. Кючлю эм татлы ашарыкъланы ашамагъыз. Тёшекде жатып туругъуз, артыкъда температурагъыз мардадан озуп эсе.

Бу затла да эсигизде болсунла

Ангина башланнганын билген къыйын тюйюлдю, ауруну кенг жайылгъан шартларын эсге тюшюрсегиз:

ашны жутханда, тамакъ бек ачыучусун;

жиклени эм белни ачыгъанларын, саныгъызны мыккыл болуучусун;

чархыгъызны температурасы 39-40 градуса дери кётюрлючюсюн;

тер басыучусун;

башыгъызны ауруучусун;

ашха тартынмаучугъузну;

тёбен жаякъны безлери кёпгенлерин;

тамакъ минчакъланы кёпгенлерин эм къызаргъанларын.

«АиФ. Здоровьев» газет.

ЗАКОН

Квотаны жалчытыгъыз

Шимал Осетияда къыяулулагъа борчлу халда ишчи жерле берлик компанияланы тизмесин жараштырыгъандыла. Халкъны иш бла жалчытыу жаны бла республиканы комитетини оноучусу Лариса Каболова айтханнга кёре, тизмеде 100-шер ишчилери болгъан предприятияладан 216-сы эм ишчилери 35-ден аслам болгъанладан да 404-сю бардыла.

-Озгъан кюнледе Россейни Правительствосу социальный жаны бла къоруулауну юсюнден законнга тийишли тюрлениуле кийиргенди, алагъа кёре регионланы оноучуларына эркинлик бериледи отуз беш эм андан кёп адамлары болгъан коллективледе къыяулулагъа ишчи жерле беригиз деп айтыргъа. Алгъын он закон жаланда предприятияны тизмесинде жюзден аслам адамы болгъанларгъа тие эди. Он законну толтурмагъанланы къой, толтурур онглары болмагъан иш бериучюлеге окъуна тазирле салынырыкъдыла,-дегенди Каболова.

Къыяулулагъа ишчи жерле къураргъа деп 69300 сом бёлюнюрюкдю, аны 95 процентин федеральный бюджет, 5 процентин а республиканы бюджет берликдиле. Регионну халкъын иш бла жалчытыу жаны бла этген мадарларына къоратылгъан ырысхы, тийишли документле берилселе, артха къайтарыллыкъды.

Жылны ахырына дери Шимал Осетияда 102 къыяулу адам иш бла жалчытыллыкъды.

Светлана ЕМЕЛЬЯНОВА.
Владикавказ.
«Российская газета-Неделя».

ФЕСТИВАЛЬ

Жай иссиликге да къарамай

Билдиргенибизча, хар ыйыкъ сайын Нальчик шахарны культура эм солуу паркында «Жашна, мени Къабарты-Малкъар Республикам» деген ат бла фестиваль бардырылады. Аны КъМР-ни Культура министерствосу бла шахарны бла уллу терек бахчаны администрациялары кьурагъандыла. Анда республиканы районларыны келечилери кеслерини жырда,тепсеуде хунерликлерин кезиу-кезиу кёргюзтедиле.

Бу жол жай эстрада Май районнга берилген эди. Эки сагъатха жууукъ заманны ичинде, кюн къаты къыздыргъанына да къарамай, Майский шахарны Маданият юйюню «Родина», «Злато колечко» чыгъармачы жыр эм той коллективлери, «Сударушка» тепсеу ансамбли эмда къазакъ жырны хору да, аламат концерт кёргюзтюп, жыйылгъанланы къуандыргъандыла. Аланы жыйырмадан артыкъ номерлери болгъанды.

Концерт башланыдан алгъа районну администрациясыны культура бёлюмюню таматасы Ольга Бездудная алада, тышында да кенг белгили къазакъ хорну юсюнден къысха билдиргенди. Ол 1990 жылда къуралгъанды. Ал кезиуде коллективни онеки жырчысы болгъанды. Шёндю уа жийырма беш адам барды. Хор бир ненча кере сыйлы грамотала бла саугъаланнганды, республикада халкъ коллективлени араларында бардырылгъан фестивальланы лауреаты да болгъанды. 1995 жылда уа анга «халкъ» деген сыйлы ат берилгенди.

Май районну чыгъармачылыкъ коллективлерини концертлерине къараргъа КъМР-ни культура министри Мухадин Кумахов, Нальчик шахарны администрациясыны келечилери да келген эдиле.

ХОЛАЛАНЫ Марзият.

Суратланы автор алгъанды.

ФИЗКУЛЬТУРА

Солуу кюнледе саулукъну кючлерча амалла асламдыла

Жай солуу кюнле спорт бла кюреширге аламат кезиудю. Каникуллада сабийле ачыкъ хауада кёбюракъ айланыргъа, ойнаргъа керекдиле. Кёртиди, арт заманда Нальчикде машинала аслам болгъандыла, бирде арбазлада окъуна эркин жюрюяллыкъ тюйолсе. Кёп жерде гитчечикле ойнаучу майданла стоянкала болуп турадыла.

Шахарда аламат тренажёрлары бла залла бардыла. Алай, хакъ берип, ары жюрюрге да кёп адамны къоулундан келмейди. Болсада спорт бла кюреше-ме деген амал табарыкъды.

Къалай бла? Ол соруугъа жууап КъМР-ни спорт министерствосуну бёлюмюню таматасы Аналаны Аслан бергенди:

-Нальчикде жашагъанлагъа спорт бла кюреширча кёп онг барды. Сёз ючюн Пачев атлы орамда Сабий стадионда чабаргъа, топ ойнаргъа жарарыкъды. Вольный Ауулда «Кристалл» комплексде боксдан, баскетболдан секцияла ишлейдиле. Долинскде саулукъгъа багъыу физкультура мекямда бассейнде жюзерге, «Нальчик» спорт комплексде уа тренажёрлада кюреширге, боксдан, дзюдодан жарау бардырыргъа амал табыллыкъды. «Спартак» стадионда чабарча, аламат жерле ишленнгенди. Спорт комплекслеге жангы, багъалы оборудование салынганды, топ ойнаучу майдан жалгъан ханс бла жасалыпды, тёгереги да бегитилип.

Жарау этгенлеге низам биринчи жерде болургъа керекди. Бизге аллай тарыгъыула да келедиле, жангы спорт мекямла къолайсызлагъа тюйюлдюле деп. Ол оюм терсди. Сёз ючюн, бирле топ ойнаргъа стадионнга кеслери команда болуп келедиле, комплексни администрациясына, биз ыйыкъгъа ма бу кюнледе жарау этерикбиз деп, билдиредиле. Ол заманда алайда башха адам болмайды. Эки- юч кере кереклисича жюрюйдюле.

Хакъсыз спорт бла кюрешеме деген ненгге шахарда бусагъатда 30 майдан барды. Бирле айтырла Нальчикге ол кёп тюйюлдю деп, алай алада топ не уа баскетбол ойнай тургъан сабийлени бек аз кёрюрге боллукъду.

Келир заманда окъуучула школ спорт заллада, солуу кюн, каникулла деп къарамай, физкультура бла кюрешир амал табарча этергеди муратыбыз. Жангы 2015 жылдан башлап бийик эм орта билим бериу учреждениялары программаларына «ГТО -дан» нормативле кийирилликдиле. Ол да жаш тёлюню саулугъун кючлерге ахшы себеплик этериги баямды.

КУРДАНЛАНЫ Сюлемен.

Кикбоксинг

Кавказны Кубогундан - жети майдал

Дагъыстанны кикбоксинген федерациясыны вице-президенти Гаирбек Гаирбековну хурметине жораланып, Избербашда Кавказны тёртюнчю ачыкъ Кубогу бардырылгъанды. Анга Россейден, тыш кыяралладан да эки жюзден аслам спортчу къатышханды.Жерлешлерибиз андан жети майдал бла къайтхандыла, деп билдиргендиле КъМР-ни Спорт министерствосуну пресс-службасындан.

Бизникиле артыкъда жетишимли фулл-контакт тюрлюсюнде болгъандыла. Алай бла алтын майдалланы Саид Асатов, Рамазан Арамисов, Тамерлан Асланов, Амир Альборов бла Бэлла Канокова алгъандыла. Харун Жемухов бла Кантемир Темирканов а «юмюш» призёрланы санына киргендиле.

Алай бла битеукоманда зачётда жерлешлерибиз экинчи жерге чыкъгъандыла. Аланы тренерлери Айдын Саралидзе уа турнирни эм иги рефериси саналгъанды.

КУЛЬЧАЛАНЫ Зульфия.

МАРХАБАТЛЫКЪ

Владиславха болушайыкъ!

Владислав Васильевич Хохлачев беш сабийни атасыды. Гитчесине бир жыл бла тёрт айчыкъ болады. Владислав башындан къыяулу болгъанды, мыйысына хата тюшгенди, сол кёзю кёрмей къалгъанды, кеси аллына жюрюялмай тохтагъанды. Алай бла биринчи группалы инвалид болгъанды.

Нальчик шахарны 1-чи номерли къырал клиника больницаны неврология бёлюмюнде аны ауруун былай тохташдыргъандыла: гемипарез, анофтальма. Шифр МКБ-10: Т 90.5.

Къытайда бакъдырыр ючюн, анга 16 500 американлы доллар керекди. Къолундан келген бар эсе, анга болушургъузну тилейбиз.

Реквизитле: Северо-Кавказский банк Сбербанка РФ г.Ставрополь, филиал отделения, номер: 8631/0200 г.Нальчик, к/с 30101810600000000660, БИК 040702660, МФР 30301810460006006033, ИНН 7707083893, КПП 072543001, номер счёта карты 40817810160330269168.

Yandex деньги - 4100112653745

QIWI кошелек - 89287062988

Web money – 273674643771

Номер телефона (Web money) - 89280766088

ТУРИЗМ

Табийгъатыбызны сейирлик мюйюшю

Минги таугъа солургъа баргъан туристлени асламысы Нарзанла таласына къайтмай хазна кетмеучюдюле. Мында ахыр жыллада кёп зат тюрленнгенди. Башхалагъа ушамагъанлай, энчи дизайнде ишленнген кафеле, кюнакъланы сейирлерин къозгъай, тюрлю-тюрлю миллет ашарыкъла бла сыйларгъа хазырдыла. Аланы къатларында агъачдан «эшилген» ныгъышла, чабакъ тутарча кёл бардыла.

Сюйгенле атлада чабаллыкъдыла. Бек башы уа - нарзанны шешалагъа, башха орунлагъа къыйынсыз къуярча жерле ишленипдиле.

Анатолий ТАЛАЕВ.

Суратла авторнудула.

Наркотикле

Гашишни шешада асырагъанды

Майский шахарда Шварев орамда юйлени бирин къармагъанда, наркоконтрольну къуллукъчулары 300,8 грамм гашиш жау тапхандыла. Юйню иеси Г., не бек кюрешген эсе да, аны адам кёрмезча жерге букъдуралмагъанды. Ол аны юйню мюйюшюнде ручучкъ къазып, шешагъа салып асырагъанды.

Алайды да, гражданин Г. РФ-ни Уголовный кодексини 228-чи статьясына тийишлиликде (законсуз наркотик жюрютгени, сакълагъаны, элтгени, келтиргени, хазырлагъаны, жарашдыргъаны ючюн) уголовный жууапха тартыллыкъды. Аны бла байламлы тинтиу ишле бардырыладыла.

Россейни Наркоконтролюну федеральный службасыны КъМР-де Управлениясы республиканы битеу гражданларындан ала кече-кюн да тохтаусуз ишлеген ышаныулукъну быллай телефонларына **8(8662)-48-21-05, 8800 1007077** сёлеширлерин, законсуз наркотикле сатханланы эмда наркотиклери болгъан битимле себилген эмда ала кеслери алларына ёсген жерлени юслеринден билген шартларын айтырларын тилейди.

Бизни корр.

ФУТБОЛ

Усталыкъны бла шуёхлукъну ёсдюрген турнирле

РусГидро компанияны Къабарты-Малкъарда бёлюмюню командасы Владикавказда минифутболдан бардырылгъан «Гизельдон ГЭС-ни кубогуна» къатышханды. Энергетикле андан биринчи жерни алып келгендиле, деп билдиргендиле бёлюмню пресс-службасындан.

Эришиуле бу гидроэлектростанцияны 80-жыллыгъына жораланнган эдиле. Алагъа компанияны Север-Осетиядан, Къабарты-Малкъардан бёлюмлерини, «Зарамагские ГЭС-ни», сора «Севкавказэнерго» ачыкъ акционер обществону келечилери къатышхандыла.

Турнирни ахыр кезиюнде Север Осетияны бла бизни республиканы энергетикилерини командалары тюбешгендиле. Аланы экисини да бу оюнна дери тенг очколары бар эди, алай Нальчикден баргъан команда къоншу регионну энергетикилерине хорларгъа онг бермегенди: турнирни ахыр кезиую 4:2 эсеп бла бошалгъанды. Экинчи жерни Север Осетияны командасы алгъанды. «Севкавказэнергону» энергетикери уа ючюнчюле болгъандыла.

Эришиулени бек иги бомбардири деген ат РусГидрону КъМР-де бёлюмюнде урунгган Абубекир Маршенкуловха берилгенди. Эм айырмалы футболчугъа Север Осетиядан инженер-гидротехник Заурбек Тедеев саналгъанды. Къабакъланы къоруулаучуланы арасында уа «Зарамагские ГЭСлени» специалисти энчи саугъа бла белгиленнгенди.

Къоншу республикада бёлюмню башчысы Таймураз Балатаев бу турнир бла биз Гизельдон ГЭС-ни юбилейине жораланнган жумушланы эсебин ачабыз деп, башха регионладан келип, оюнна къатышхан коллегаларына ыразылыгъын билдиргенди. Аны оюмуна кёре, быллай тюбешиуле профессионал эмда шуёхлукъ байламлыкъланы къураргъа, кючлендиririge да себеплик этедиле.

Компанияны бизни республикада бёлюмюню башчысы Отарланы Къурман да бу турнирни къурагъанлагъа ыспас этгенди. Гидроэлектростанцияланы юбилейлерин быллай спорт мероприятияла бла хар жыл сайын белгилей турса иги боллугъун да чертгенди.

ОМАРЛАНЫ Мурат.

Баш редактор АТТАЛАНЫ Жамал

РЕДКОЛЛЕГИЯ:
БЕППАЙЛАНЫ Муталип (баш редакторну орунбасары)
КЪОНАКЪЛАНЫ Хасан (баш редакторну орунбасары)
ТОКЪЛУЛАНЫ Борис (жууаплы секретарь)
ТЕКУЛАНЫ Хауа (жамауат - политика бёлюмню таматасы)
САРАККУЛАНЫ Асият (культура бёлюмню таматасы)

ТЕЛЕФОНЛА:
Редакторну приёмныйы - 42-63-01. Баш редакторну орунбасарлары - 42-38-21, 40-04-82.
Жууаплы секретарь - 42-66-85.
Секретариат - 40-93-62. Корректорла - 42-63-52.

РЕДАКЦИЯНЫ БЁЛЮМЛЕРИ:
Жамауат-политика жашау - 42-67-68, 42-24-02.
Культура - 42-75-82.
Социальный-экономика - 42-66-73, 40-59-18.
Жангылыкъла эм спорт - 40-39-93, 42-66-71.
Письмола эм реклама - 42-37-94.
Тилманчла - 47-31-28.
Сурат алыучу - 42-68-72.
Бухгалтерия - 42-30-87.
Операторла - 40-28-49, 42-39-65.

Редакция авторла бла къагылыт жюрютмейди. Къол жазмалагъа рецензия этилмейди эм ала артха къайтарылмайдыла.
Газетде басмаланнган материаллада айтылгъан оюмла редакцияны оюму бла келишмезге боллукъдула. Алада айтылгъан хар зат ючюн Россейи Федерациясны Басманы юсюнден законуна тийишлиликде материалланы авторлары кеслери жууаплыдыла.

Редакция авторладан 400 газет тизгинден (машинка бла жазылгъан 5-6 бет) кёпню алмайды.

Газет Басманы эм асламлы информацияны эркинликлерин къоруулау жаны бла Къабарты-Малкъар регион инспекцияда 1994 жылда 14-чю июнда регистрация этилгенди.
Регистрация номер —П—0066. Индекс - 51532

Газетни басмагъа КъМР-ни Басма эм асламлы коммуникацияла жаны бла къырал комитетини компьютер службасы хазыр этгенди.

Газет "Тетраграф" ООО-ну типографиясында басмаланнганды. Нальчик шахар, Ленин атлы проспект, 33

Газетлени иелерине тапдырыу ючюн КъМР-ни почта связыны федеральный Управлениясы жууаплыды.
Телефонла: 76-01-28, 76-01-10

Газетлени розницагъа сатыу ючюн КъМР-ни "Роспечать" акционер обществосу жууаплыды.
Телефон: 42-69-34

Номерге графикге кёре 19.00 сагъатда къол салынады.
20.00 сагъатда къол салынгъанды

ГАЗЕТНИ НОМЕРИН ЧЫГЪАРГЪАНЛА:
Мокъаланы Зухура - дежурный редактор;
Кетенчиланы Зульфия - жууаплы секретарны орунбасары;
Бийчекъуланы Жаннета (1, 2-чи бетле)
Акушланы Феруза (3, 4-чю бетле) - корректорла.

Тиражы 2130 экз. Заказ № 1634

РЕДАКЦИЯНЫ ЭМ ИЗДАТЕЛЬНЫ АДРЕСИ:

360000, Нальчик шахар, Ленин атлы проспект, 5

электрон почта: elbor_50@mail.ru